

Türkiye Doğası

Bülent Gözcelioğlu

Yeni Bir Memeli Türü Toros Yersincabı

Ülkemiz bulunduğu coğrafya nedeniyle Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarından etkilenebilecek bir konumda. Jeolojik devirler boyunca küresel ısınmalar, buz dönemleri, canlıların yaşam alanlarını genişletme içgüdüleri gibi birçok etken bugünkü Anadolu canlı yapısının oluşmasının nedenleri. Bunun yanında, ülkemizin farklı coğrafik ve iklimsel yapısı çok çeşitli canlı gruplarını barınmak ve üremek için kendine çekmiş. Bu gruplardan biri de memeliler. Ülkemizin memeli hayvanları 140'ın üzerinde türden oluşuyor. Bu sayının neredeyse yarısı (60 türün üzerinde) kemiricilere ait. Yeni türlerin bulunması, eskiden yalnızca yabancı araştırmacılar tarafından yapılırken, son zamanlarda ortak çalışmalarla gerçekleşmeye başladı. Ancak, son tanımlanan yeni bir memeli türü tümüyle ülkemiz araştırmacılarının buluşu. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Önder Şakir Özkurt ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen çalışmada, yersincabı ya da gelengi olarak bilinen kemiricinin Toroslar'da yaşayan popülasyonu yeni bir tür olarak tanımlandı. Yeni tür Toroslar'da yaşadığı için "Toros yersincabı" (*Spermophilus torosensis*) adı verildi.

Özkurt ve arkadaşları, bu türle ilgili olarak çok uzun zamandan bu yana araştırmalar yapmışlar. İlk olarak Toroslarda yaşayan

popülasyonun kromozomlarının, İç Anadolu'da yaşayan popülasyondan farklı olduğunu belirlemişler. Sonra yoğunlaşan çalışmalarda yersincablarının yayılışları, yaşam alanları, biyolojik özellikleri, evrimsel gelişimleri konusunda ayrıntılı bilgi elde etmişler. Bunun sonucunda da İç Anadolu popülasyonu Toroslar'da yaşayan popülasyonların dış görünümünde farklar olduğunu belirlemişler. Bunun üzerine, hayvanların genetik yapılarını daha ayrıntılı inceleyince Toroslar'da yaşayanların yeni bir tür olduğuna karar vererek uluslararası bilimsel bir dergide yayımlamışlar. Türün adlandırmasını da yaşadığı bölge olan Toroslar'dan esinlenerek yapmışlar.

Toros yersincabının ilk bulunduğu yer, Antalya ilinin, Akseki ilçesinin Çaltılıçukur köyü sınırları içindeki Salamat yaylası ve civarı. Bu bölge dışında Hadim (Konya) ve Mut (Mersin) bölgelerinde de yaşıyor. Yersincabları genellikle bozkırlar gibi bozulmamış, az eğimli düzlüklerde yaşarlar. Toros yersincabı da ailenin diğer üyeleri gibi benzer alanları yaşam alanı olarak seçer. Ancak, Toroslar'daki yaşam alanı, İç Anadolu'ya göre çok daha zorlu. Hem toprak çok sert hem de bitki örtüsü daha zayıf. Toprağın sert olması, yuvalarını toprağı kazarak yapan yersincabları için olumsuz bir durum.

Yapılan araştırmalarda Toros yersincablarının, bir toprakaltı memelisi olan körfarenin kazdığı toprakaltı tünellerini yuva olarak kullandığı da ortaya çıkmış. Bitki örtüsünün az olması nedeniyle ortamda yeterince besin bulamayan yersincabları, bu sorunu da kış uykusuna erken girerek çözmüşler. Bu durum Toros yersincablarının İç Anadolu'da yaşayan akrabalarına göre daha küçük vücut yapısında olmasının nedeni olarak düşünülüyor.

Toros yersincabının, diğer kemirici türleri gibi, doğal ekosistemlerde çok önemli rolü var. Her şeyden önce bitkisel olarak beslenirler ve hızlı üreyebilirler. Bir bakıma bitkisel besinleri hayvansal besinlere dönüştürürler. Bundan dolayı, doğadaki yırtıcılar için "et deposu" olarak da tanımlanabilirler. Ancak, diğer akrabaları gibi doğal bozkırların tarlalara dönüştürülmesi gibi nedenlerle yaşam alanları gittikçe daralıyor. Yalnızca bu neden bile onların yaşamlarının tehlikede olduğunun göstergesi.

Bizden çok çok önce bu topraklarda yaşayan Toros yersincabına yeni adıyla "hoş geldin" diyoruz.

Kaynak

Özkurt, Ö. S., Sozen, M., Yigit, N., Kandemir, I., Colak, R., Gharkhe-
loo M.M., & Colak, E. 2007. Taxonomic status of the genus
Spermophilus (Mammalia: Rodentia) in Turkey and Iran with
description of a new species. Zootaxa 1529: 1-15"